OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Lainvalmisteluosasto
LsN Timo Makkonen

10.2.2016

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI VUOSILOMALAIN, MERIMIESTEN VUOSILOMALAIN JA SAIRAUSVAKUUTUSLAIN MUUTTAMISESTA (HE 145/2015 vp)

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä (HE 145/2015 vp). Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Vuosiloman kertymistä koskevat muutosehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vuosilomalakia, merimiesten vuosilomalakia ja sairausvakuutuslakia. Vuosilomalain työssäolon veroista aikaa ja merimiesten vuosilomalain työssäolopäivien veroisia päiviä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaalta vuosilomaa kertyisi enintään kuuden kuukauden ajalta.

Ehdotetut muutokset perustuslain 6 §:n kannalta

Ehdotettu vuosiloman kertymistä koskeva sääntely ei välittömästi aseta miehiä ja naisia eri asemaan, vaan vuosilomaa kertyisi sääntelyssä tarkoitettujen perhevapaiden osalta enintään kuuden kuukauden ajalta henkilön sukupuolesta riippumatta. Äitien pitämät perhevapaajaksot ovat nykyisin isien pitämiä jaksoja pidemmät, joten ehdotetun vuosiloman kertymisen rajoittamisen vaikutukset kohdistuisivat käytännössä voimakkaammin äiteihin kuin isiin, jos tilanne säilyy perhevapaiden jakautumisen osalta nykyisen kaltaisena.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Kasarmikatu 25 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Ehdotettua sääntelyä on edellä mainituista syistä tarkasteltava perustuslain yhdenvertaisuussääntelyn ja erityisesti välillisen syrjinnän kiellon kannalta. Perustuslain 6 §:n 2 momentissa säädetyn syrjintäkiellon mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa sukupuolen perusteella. Syrjintäkielto koskee myös toimenpiteitä, jotka välillisesti johtavat syrjivään lopputulokseen. Tältä osin syrjinnän käsilläolo on arvioitava jonkin menettelyn tosiasiallisten seurausten kannalta (HE 309/1993 vp, s. 44; PeVL 28/2009 vp). Naiset ja miehet välillisesti eri asemaan asettava menettely ei kuitenkaan ole perustuslain 6 §:ssä tarkoitettua syrjintää, jos eri asemaan asettamiselle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet ja jos valitut keinot ovat oikeasuhtaisia (PeVL 40/2004 vp, s. 2/I).

Perustuslain 6 §:n 4 momentti sisältää puolestaan perustuslaillisen toimeksiannon edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa yhteiskunnallisessa toiminnassa ja työelämässä. Säännös korostaa naisten ja miesten samapalkkaisuusvaatimusta, joka perustuu myös useaan Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen (ks. HE 309/1993 vp, s. 45/I; PeVL 38/2006 vp, s. 2/II).

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös sukupuolisyrjintää koskevan EU-oikeuden kannalta. Esityksessä ei kuitenkaan arvioida ehdotettua sääntelyä tältä osin, eikä asiaa ole ollut mahdollista tarkemmin selvittää myöskään tämän lausunnon yhteydessä.

Ehdotetun sääntelyn vaikutusta sukupuolten asemaan arvioitaessa on otettava huomioon, että vanhempainvapaa on jaettavissa vanhempien kesken. Viime kädessä vuosiloman kertymiseen tehtäväksi ehdotettujen muutosten vaikutukset sukupuolten asemaan johtuvat perheiden vapaaehtoisesta valinnasta. Ehdotettu sääntely, siihen kytköksissä oleva muu sääntelykin huomioon ottaen, ei siten itsessään aseta naisia välittömästi tai välillisesti eri asemaan miehiin nähden. Merkityksellistä tässä yhteydessä on myös se, että ehdotuksella pyritään kannustamaan isiä käyttämään nykyistä enemmän vanhempainvapaita, mikä olisi omiaan edistämään tosiasiallisen tasa-arvon toteutumista ja lieventämään ehdotetun sääntelyn vaikutuksia käytännössä. Lienee kuitenkin selvää, että vanhempainvapaan tasapuolisemman käyttämisen edistäminen edellyttää muitakin toimenpiteitä.

Edelleen voidaan viitata siihen, että esityksen tavoitteena on säästää julkisen talouden menoja, mitä tavoitetta perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä pitänyt hyväksyttävänä perusteena puuttua jossain määrin muun muassa eri etuuksien tasoon (mm. PeVL 12/2015 vp, s. 4).

Ehdotettu sääntely mahtuu oikeusministeriön käsityksen mukaan lainsäätäjälle kuuluvan harkintavallan piiriin perustuslain 6 §:n kannalta arvioitu-

na, joten lakiehdotus voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (vrt. PeVL 28/2009 vp).